

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER K.D. USHYNsky"
MOLDOVA STATE UNIVERSITY
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW
VILNIUS UNIVERSITY
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA
CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY**

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works
International Scientific and Practical Internet Conference

May 16, 2025

Odesa – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 року

Одеса – 2025

UDK 001+159.9 (063)
ВБК 72+88.4

ВПЛИВ НЕСПРИЯТЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ У ДИТИНСТВІ НА ВИНИКНЕННЯ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ У ДОРΟΣЛИХ	
Савіцька Ю.О., Мітіна С.В.	59
ЕТІОПАТОГЕНЕЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНСТРУКТИВ АЛЕКСИТИМІЇ. ДЕПРЕСИВНОСТІ ТА ТЕМПЕРАМЕНТУ	
Скідан О.В., Савенкова І.І.	62
ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЯВИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОРУШЕННЯ ХАРЧОВОГО ІНСТИНКТУ	
Славіогло І.А., Савенкова І.І.	65
СОЦІАЛЬНИЙ ЗМІСТ ВИКЛАДАННЯ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	
Спиця Н.В.	68
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХІЧНОЇ ТРАВМИ ТА ЇЇ НАСЛІДКІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ	
Баранова В.І., Таран О.П.	71
ДЕТЕРМІНАНТИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ І УМОВ ЖИТТЯ	
Калініна А.О. Головська І.Г.	73
КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	
Зуєв О.В., Поспелова І.Д.	77
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР ВИБОРУ КОПІНГ- СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Зуєва С.Ф., Поспелова І.Д.	81
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ	
Писар О.М., Сизоненко О.В.	84
ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ОСОБИСТІСНОЇ ТА СИТУАТИВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ПАЦІЄНТОК ІЗ ДОНОШЕНОЮ ВАГІТНІСТЮ НАПЕРЕДОДНІ ПОЛОГІВ	
Побережник Т. О., Венгер Г.С.	87
ПСИХОСИМПТОМАТИКА ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ ВНАСЛІДОК УШКОДЖЕННЯ АБО ДИСФУНКЦІЇ ГОЛОВНОГО МОЗКУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	
Фугалевич Д.О., Мельничук І. В.	90
ПРОГНОСТИЧНА РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА АДАПТИВНОСТІ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ	
Березюк П.Б., Головська І.Г.	94
ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАКТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ФАХІВЦЯ	
Бекчив М. П.	99
ПСИХОСИМПТОМАТИКА НЕВРОТИЧНИХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТРЕСОМ, ТА СОМАТОФОРМНИХ РОЗЛАДІВ	
Коренькова О.А.	100

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХІЧНОЇ ТРАВМИ ТА ЇЇ НАСЛІДКІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ

Баранова В.І., Таран О.П.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Проблема вивчення психологічних наслідків бойових дій у військовослужбовців Збройних Сил України, зокрема клінічні прояви посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії та інших психічних розладів є однією з актуальних проблем у сучасній психологічній науці. Актуальність теми обумовлена сучасними бойовими діями в Україні, що пов'язані з високим ризиком психічного травмування військовослужбовців. За даними Міністерства охорони здоров'я України (2023), 60% військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, мають ознаки посттравматичного стресового розладу (ПТСР) [2].

Встановлено, що від 20 % до 40 % військовослужбовців потребують психологічної допомоги. Симптоми гострої травми виявляють у 60–80 % захисників, які були очевидцями загибелі побратимів чи мирного населення або бачили тіла померлих. Симптоми ПТСР розвиваються приблизно у 12–20 % військових, які перенесли бойову травму, але не звернулися за психологічною допомогою через побоювання зневаги за прояви слабкості, боягузтва, загрозу військовій кар'єрі[4].

Кількість військовослужбовців з діагнозом "невралгічні захворювання, пов'язані зі стресом", поступово зростає. Наразі 29% цих захворювань становить посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). За прогнозами, ця цифра буде зростати[3].

Мета статті полягає у розгляді аспектів психологічної травми та її наслідків у військових ЗСУ.

Об'єкт дослідження – психічна травма.

Предмет дослідження – особливості проявів наслідків психологічної травми у військовослужбовців та їх реабілітація.

Як зазначають О.Чабан, О.Блінов, О.Кокун, М.Матяш, В.Мороз, О.Борисова досліджувана проблема потребує подальшого вивчення, залишаються питання специфіки прояву психічної травми військовослужбовців, причини виникнення, особливості проявів наслідків психічних травм. Окреме місце займає реабілітація військових. В сьогоденні фахівці, що надають реабілітаційні послуги військовим, зіштовхуються з комплексними проблемами, а саме травми психічні, моральні та травми несправедливості. Таке поєднання травматичних впливів формує резистентність до стандартного лікування та реабілітаційних заходів[5].

Сучасна війна в Україні супроводжується не лише фізичними, а й глибокими психічними та моральними травмами серед військовослужбовців.

Учасники бойових дій стикаються з такими психологічними проблемами: посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожні думки, панічні атаки, агресія, дратівливість, психосоматичні симптоми [1].

Особливості клінічних проявів психічної травми у військових ЗСУ:

- високий рівень моральної травми через втрату побратимів або участь у складних боях

- кумулятивний ефект тривалого перебування в зоні бойових дій
- стигматизація звернення за психологічною допомогою у військовому середовищі.

Дослідження останніх років підтверджують суттєвий вплив на формування та перебіг психічної травми моральних аспектів життя. Моральна травма – це поняття, яке використовується для опису глибоких психологічних та емоційних переживань, що виникають, коли людина стикається з ситуаціями, які суперечать її моральним, або етичним переконанням контексті посттравматичного стресового розладу, моральна травма може бути критичним чинником у розвитку розладу, або його стійкості до лікування. Моральна травма є підвищеним ризиком хронізації психічних розладів.

Основні аспекти моральної травми

- порушення моральних принципів
- відчуття провини та сорому за свої дії або бездіяльність
- порушення ідентичності військовослужбовця

Моральна травма тісно пов'язана з психічною, але не завжди є її частиною. Вона часто ускладнює клінічну картину, наприклад ПТСР, роблячи симптоми більш вираженими та стійкими до лікування. У деяких випадках моральна травма може стати причиною резистентності до стандартного лікування проявів психічної травми. Військовослужбовці, що отримують моральну травму можуть відчувати сором, самозасудження, брати на себе відповідальність, навіть якщо їх невинність є цілком очевидною, відчувати відразу до себе, мати проблеми сексуального характеру, відчувати безнадійність, відмовлятися від боротьби [6].

Дослідники І. Ковалено, О. Березан, В. Помогайбо зазначають, що ймовірність та інтенсивність розвитку ПТСР зазвичай зумовлено силою та тривалістю впливу травматичної події, а також наявністю кумулятивного характеру негативного впливу кількох попередніх травм або хронічної травми на тривалість і вираженість ПТСР. Автори наголошують що ці характеристик є підставою для здійснити ретельний аналіз історії травми пацієнта, задля визначення її впливу на самопочуття людини та прогнозу на майбутнє [5].

Узагальнюючи дані, представлені в цій статті можна відмітити, що психічна травма у військових ЗСУ має специфічні риси, пов'язані з інтенсивністю бойових дій та соціальним контекстом. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожні розлади та інші психічні наслідки війни потребують комплексного підходу до реабілітації. Тривалий стрес, втрати побратимів, участь у бойових діях – все це призводить до психічних порушень, які потребують професійної реабілітації.

Ефективна реабілітація вимагає комплексного підходу, що поєднує психотерапію, медичну допомогу та соціальну підтримку. Отже, визначення наслідків психічної травми у військовослужбовців ЗСУ та її реабілітація є перспективою для нашого подальшого дослідження.

Література:

1. Ковалено І.С., Березан О.І., Помогайбо В.М. Посттравматичний стресовий розлад у військовослужбовців: теорія, дослідження та лікування. Психологія і особистість. 2023. № 2 (24), С. 263–278. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2023.2.288310>

2. Міністерство охорони здоров'я України. Звіт про психічне здоров'я ветеранів війни. Київ : МОЗ України, 2023. 36 с. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/28/stan-psyhichnogo-zdorovya-vijskovosluzhbovcziv-znachno-girshyj-nizh-sered-reshty-naselennya/>
3. Міністерство оборони України. Стан психологічної підтримки в ЗСУ: аналітичний огляд. Київ : Міністерство оборони України, 2024. 28 с. . <https://mod.gov.ua/news/minoboroni-praczuuye-nad-stvorenniam-sistemi-psiologichnoyi-pidtrimki-dlya-vijskovosluzhbovcziv>
4. Підтримка ментального здоров'я в часи війни. Національний інститут стратегічних досліджень. Коментарі експертів.
<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny>
(дата звернення 27.06.2023)
5. Центр психічного здоров'я «Психічна стійкість». Ефективність EMDR-терапії у лікуванні ПТСР: результати пілотного дослідження. Київ, 2023. 24 с.
6. Чабан. О. С., Лекція «Моральна травма – невидима перепона лікування постстресових розладів» 2024.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=r6SHTFMvmo4>

ДЕТЕРМІНАНТИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ І УМОВ ЖИТТЯ

Калініна А.О., Головська І.Г.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Ключові слова: критичне мислення, психокорекція, вікові особливості, емоційний інтелект, рефлексія, когнітивна зрілість.

Критичне мислення (КМ) є однією з ключових компетентностей, яка необхідна для ефективної адаптації людини до швидкого змінюваного світу. Процес формування та розвитку критичного мислення залежить від багатьох факторів, серед яких важливими детермінантами є вік і умови життя індивіда. Враховуючи різні вікові групи, можна спостерігати відмінності в способах мислення, рівнях когнітивних навичок та здатності до самостійного аналізу ситуацій. Це питання є актуальним в контексті розвитку освіти та психології, адже відомо, що критичне мислення є основою для ефективного прийняття рішень та вирішення проблем у житті.

Критичне мислення — це здатність індивіда обґрунтовано аналізувати інформацію, ухвалювати зважені рішення, виокремлювати логічні помилки й будувати раціональні судження. Сучасна освітньо-соціальна дійсність вимагає від індивідів не лише академічних знань, а й високого рівня когнітивної гнучкості, що тісно пов'язана із віком, соціальними умовами та рівнем емоційної зрілості.

Згідно з дослідженнями, критичне мислення є важливою складовою успішного навчального процесу та розвитку особистості (Белкіна-Ковальчук, 2018). Сучасні стратегії розвитку КМ в освіті включають інтеграцію методик, що стимулюють учнів до аналізу, оцінки та аргументації, що важливо для кращого засвоєння знань. Освітні практики вимагають включення таких стратегій як «5 стратегій розвитку критичного мислення» (2021), серед яких виділяються методи, орієнтовані на розв'язування проблем, аналіз різноманітних точок зору та прийняття рішень на основі доказів.